

3 DETERMINANTE ZDRAVJA – DEJAVNIKI TVEGANJA

3.4 RABA ALKOHOLA

V družbi prevladuje toleranten odnos do pitja alkoholnih pijač; te so spremljevalec mnogih osebnih in družbenih dogodkov. Alkohol je v Sloveniji najbolj razširjena droga, po kateri vsaj občasno posega večina odraslih prebivalcev. Z alkoholom ima izkušnjo tudi pomemben delež mladostnikov, ki se z njim prvič srečajo že zelo zgodaj. Slovenija se po porabi alkohola uvršča nad mednarodno povprečje.

Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) uvršča rabo alkohola med ključne dejavnike tveganja za prezgodnjo umrljivost in breme bolezni, poleg tega veliko prispeva tudi k neenakostim v zdravju prebivalcev. Posledice pitja alkoholnih pijač so številne in se kažejo pri posamezniku, v družini, v okolici in širše v družbi. Alkohol pomembno vpliva na pojav več kot 200 bolezenskih stanj, poškodb in zastrupitev. Prizadeti so lahko živčevje, prebavila, srčno-žilni sistem, pa tudi drugi organi in tkiva, povečano je tudi tveganje za razvoj nekaterih rakavih obolenj. Nekatera bolezenska stanja se razvijejo izključno zaradi vpliva alkohola, pri drugih je pitje alkoholnih pijač eden od dodatnih vzrokov obolenja, poškodbe ali smrti.

Po izračunih NIJZ je registrirana poraba alkohola v letu 2019 v Sloveniji znašala 11,05 l čistega alkohola na odraslega prebivalca, starega 15 let in več, in se je v primerjavi z letom prej zvišala za več kot en liter (1,06 l). Največ alkohola se je popilo z vinom, in sicer 5,26 litrov čistega alkohola, sledi pivo (4,54 l), najmanj pa z žganimi pijačami (1,26 l).

V letu 2019 smo imeli zaradi alkohola neposredno pripisljivih vzrokov skupno 1.077 smrti, kar pomeni, da so vsak dan v povprečju umrle 3 osebe. Med umrlimi zaradi alkohola neposredno pripisljivih vzrokov smrti je bilo 3,8-krat več moških kot žensk, skoraj polovica (47,5 %) je umrla pred 65. letom starosti, kar predstavlja prezgodnjo umrljivost. Breme umrljivosti zaradi alkohola je še večje, če upoštevamo tudi smrti, kjer je alkohol posreden vzrok smrti.

Ocena bremena zdravstvenih stroškov, ki so povezani s pitjem alkoholnih pijač, je v Sloveniji v letih 2012–2016 v povprečju znašala 147 milijonov evrov letno oziroma 284 milijonov evrov, če dodamo še grobo oceno nekaterih drugih stroškov (npr. prometne nezgode, nasilje v družini, kriminalna dejanja – kraje, vandalizem).

Razširjenost rabe alkohola v Sloveniji je v nadaljevanju prikazana na osnovi registrirane porabe čistega alkohola na prebivalca, starega 15 in več let, umrljivosti v povezavi z rabo alkohola ter pivskih navad prebivalcev. Slednje so prikazane na osnovi dveh populacijskih raziskav, in sicer Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in drugih drogah (ATADD) in raziskave Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju (HBSC) med mladostniki. Ponavljanje raziskav v rednih časovnih presledkih nam omogoča spremljanje in ocenjevanje trendov na tem področju.

3.4 Slika 1: **Umrlji zaradi alkohola neposredno pripisljivih vzrokov, Slovenija, 2019**

V POVPREČJU **3** OSEBE/DAN

**UMREJO ZARADI VZROKOV,
NEPOSREDNO PRIPISLJIVIH
ALKOHOLU**

Vir: Zdravniško poročilo o umrli osebi (NIJZ 46)

3.4 Tabela 1: **Deleži abstinentov in pivcev alkoholnih pijač** (15–64 let) v zadnjih 12 mesecih, po spolu, Slovenija, 2012 in 2018

	%	
	2012	2018
Abstinenti		
Moški	16,7	16,0
Ženske	26,5	26,3
SKUPAJ	21,4	21,0
Pivci znotraj meje manj tveganega pitja¹⁾		
Moški	70,3	70,7
Ženske	65,8	67,1
SKUPAJ	68,1	68,9
Pivci čez mejo manj tveganega pitja^{2) 3)}		
Moški	13,0	13,3
Ženske	7,7	6,6
SKUPAJ	10,5	10,1

¹⁾ Ženske, ki popijejo 10 g čistega alkohola dnevno ali manj, in moški, ki popijejo 20 g čistega alkohola dnevno ali manj.

²⁾ Ženske, ki popijejo več kot 10 g čistega alkohola dnevno, in moški, ki popijejo več kot 20 g čistega alkohola dnevno.

³⁾ Nepolnoletne osebe (15–17 let), ki so v zadnjih 12 mesecih pile alkoholne pijače, so bile opredeljene kot pivci, ki pijejo čez mejo manj tveganega pitja.

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2012, 2018

Podatki za leto 2018 kažejo, da je 10,1 % prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, v zadnjih 12 mesecih pilo alkoholne pijače čez mejo manj tveganega pitja, 68,9 % jih je pilo znotraj meje manj tveganega pitja, 21,0 % pa je bilo abstinentov. Delež abstinentov je bil 1,6-krat višji med ženskami (26,3 %) kot med moškimi (16,0 %).

Delež pivcev, ki pijejo čez mejo manj tveganega pitja, pa je bil dvakrat višji med moškimi (13,3 %) kot ženskami (6,6 %). Deleži abstinentov, pivcev znotraj in čez mejo manj tveganega pitja alkoholnih pijač se med letoma 2012 in 2018 niso pomembno spremenili.

3.4 Tabela 2: Deleži prebivalcev (15–64 let), ki se v zadnjih 12 mesecih nikoli niso opili ali so se vsaj enkrat opili, po spolu, Slovenija, 2012 in 2018

	2012	2018
%		
Nikoli		
Moški	44,2	45,8
Ženske	63,4	63,9
SKUPAJ	53,5	54,6
Vsaj enkrat		
Moški	55,8	54,2
Ženske	36,6	36,1
SKUPAJ	46,5	45,4

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2012, 2018

3.4 Tabela 3: Delež prebivalcev (15–64 let) glede na pogostost opijanja, po spolu, Slovenija, 2018

	Moški	Ženske	SKUPAJ
Nikoli	45,8	63,9	54,6
Manj kot enkrat na mesec	38,3	29,8	34,1
Enkrat do trikrat na mesec	12,9	5,5	9,3
Enkrat do trikrat na teden	2,2	0,7	1,5
Dnevno ali skoraj vsak dan	0,9	0,2	0,6

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2018

Podatki za leto 2018 kažejo, da se je 45,4 % prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat ob eni priložnosti opilo: med njimi 34,1 % manj kot enkrat na mesec, 9,3 % enkrat do trikrat na mesec, 1,5 % od enkrat do trikrat na teden in 0,6 % dnevno ali skoraj vsak dan. Delež tistih, ki so se opili, je bil višji med moškimi (54,2 %) kot ženskami (36,1 %). Delež tistih, ki so se v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat ob eni priložnosti opili, se med letoma 2012 in 2018 ni pomembno spremenil.

3.4 Tabela 4: **Deleži pivcev (15–64 let), ki v zadnjih 12 mesecih nikoli niso ali so vsaj enkrat pili alkoholne pijače na visoko tvegan način**, po spolu, Slovenija, 2012 in 2018

	2012	2018
%		
Nikoli		
Moški	30,0	32,8
Ženske	49,8	48,8
SKUPAJ	38,7	40,1
Vsaj enkrat		
Moški	70,0	67,2
Ženske	50,2	51,2
SKUPAJ	61,3	59,9

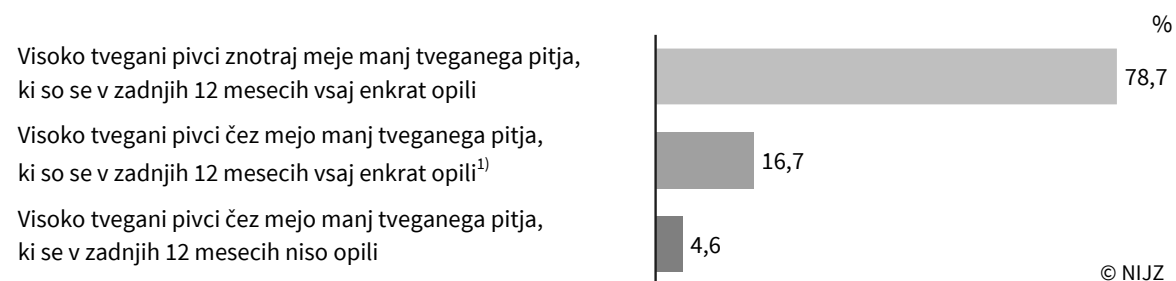
Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2012, 2018

Podatki za leto 2018 tudi kažejo, da je 47,3 % prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, v zadnjih 12 mesecih pilo alkoholne pijače na visoko tvegan način, kar pomeni, da so pili čez mejo manj tveganega pitja in/ali so se vsaj enkrat v zadnjih 12 mesecih opili. Na tak način je pilo 1,5-krat več moških kot žensk.

Med pivci je bil delež tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat pili na visoko tvegan način, kar 59,9 % (tabela 4). Med njimi je bilo največ takih, ki so sicer pili znotraj meje manj tveganega pitja alkohola, so se pa vsaj enkrat v zadnjih 12 mesecih opili (78,7 %) (slika 2).

Delež visoko tveganih pivcev je bil med moškimi (67,2 %) višji v primerjavi z ženskami (51,2 %). Delež tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat pili na visoko tvegan način, se med letoma 2012 in 2018 ni pomembno spremenil.

3.4 Slika 2: **Deleži visoko tveganih pivcev (15–64 let) glede na način tveganega pitja v zadnjih 12 mesecih**, Slovenija, 2018

¹⁾ Nepocholetne osebe (15–17 let), ki so v zadnjih 12 mesecih pile alkoholne pijače, so opredeljene kot pivci, ki pijejo čez mejo manj tveganega pitja.

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2018

3.4 Tabela 5: Deleži mladostnikov glede na pitje alkoholne pijače, po spolu, pri starostih 11, 13 in 15 let, po spolu, Slovenija, 2002, 2006, 2010, 2014 in 2018

	Pil/-a alkoholne pijače kadarkoli v življenju ¹⁾					Pil/-a alkoholne pijače vsaj enkrat tedensko					V življenju opit vsaj dvakrat					%
	2002	2006	2010	2014 ²⁾	2018	2002	2006	2010	2014	2018	2002	2006	2010	2014	2018	
11 let																
Fantje	-	-	-	23,7	20,5	4,8	5,2	3,2	6,0	2,7	6,0	4,8	1,9	1,6	2,0	
Dekleta	-	-	-	12,8	9,1	1,2	1,8	1,4	3,8	2,3	2,1	1,4	0,9	0,9	0,4	
SKUPAJ	-	-	-	18,4	14,9	3,0	3,5	2,3	4,9	2,5	4,1	3,1	1,4	1,2	1,2	
13 let																
Fantje	-	-	-	49,1	44,2	9,8	11,6	10,3	9,8	7,4	16,0	15,0	14,7	7,4	5,8	
Dekleta	-	-	-	39,1	36,0	4,2	7,0	4,3	4,1	2,7	6,6	8,7	5,4	4,3	3,6	
SKUPAJ	-	-	-	44,0	40,1	6,9	9,3	7,4	6,9	5,1	11,2	11,8	10,2	5,8	4,7	
15 let																
Fantje	-	-	-	80,1	71,0	32,8	35,5	33,1	17,8	16,7	44,4	43,5	45,0	32,6	27,4	
Dekleta	-	-	-	81,1	70,3	19,8	20,9	20,3	10,7	11,5	33,7	26,9	36,3	28,3	25,8	
SKUPAJ	-	-	-	80,6	70,7	26,5	28,2	26,7	13,9	14,3	39,2	35,2	40,7	30,3	26,6	

¹⁾ Odstotek mladostnikov, ki so na vprašanje »Koliko dni (če sploh) si pil/-a alkoholne pijače – kadarkoli v življenju?« odgovorili s katerimkoli drugim odgovorom razen nikoli (vsi možni odgovori: nikoli; 1–2 dni; 3–5 dni; 6–9 dni; 10–19 dni; 20–29 dni; 30 dni ali več).

²⁾ Vprašanje je bilo mladostnikom prvič zastavljeno v letu 2014.

Vir: Raziskava Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC), 2002, 2006, 2010, 2014, 2018

Podatki za leto 2018 kažejo, da je alkoholne pijače vsaj enkrat v življenju že pilo 14,9 % 11-letnikov, 40,1 % 13-letnikov in 70,7 % 15-letnikov. 2,5 % 11-letnikov, 5,1 % 13-letnikov in 14,3 % 15-letnikov je pilo alkoholne pijače vsaj enkrat tedensko; dober odstotek 11-letnikov, 4,7 % 13-letnikov in 26,6 % 15-letnikov pa je bilo v življenju opitih vsaj dvakrat.

Fantje so pili alkoholne pijače in se opijali pogosteje kot dekleta, a se razlike med spoloma s starostjo zmanjšuje. V obdobju 2002–2018 se je znižal delež 13- in 15-letnikov, ki so pili alkohol vsaj enkrat tedensko, znižal se je tudi delež 11-, 13- in 15-letnikov, ki so bili v življenju vsaj dvakrat opiti.

3.4 Tabela 6: **Delež mladostnikov, starih 15 let, ki so prvič v življenju pili alkoholne pijače pri starosti 13 let ali manj**, po spolu, Slovenija, 2002, 2006, 2010, 2014, 2018

Leto	%		SKUPAJ
	Fantje	Dekleta	
2002	34,4	22,3	28,5
2006	47,9	33,7	40,7
2010	51,0	39,2	45,1
2014	44,9	35,0	39,5
2018	34,3	27,7	31,2

V letu 2018 je 31,2 % 15-letnikov poročalo, da so prvič pili alkoholno pijačo pri starosti 13 let ali manj; tako je poročalo več fantov kot deklet.

Vir: Raziskava Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC), 2002, 2006, 2010, 2014, 2018

3.4 Tabela 7: **Delež mladostnikov, ki vsaj enkrat tedensko pijejo alkoholne pijače, glede na vrsto alkoholne pijače**, po spolu, pri starostih 11, 13 in 15 let, Slovenija, 2002, 2006, 2010, 2014, 2018

	Pivo					Vino					Žgane pijače					Mešane gazir. alk. pijače					%
	2002	2006	2010	2014	2018	2002	2006	2010	2014	2018	2002	2006	2010	2014	2018	2002 ¹⁾	2006	2010	2014	2018	
11 let																					
Fantje	3,5	1,5	0,8	0,4	2,4	1,9	1,9	0,8	0,6	1,9	2,2	1,1	0,3	0,4	1,9	-	2,0	0,4	0,5	2,5	
Dekleta	0,6	0,2	0,6	0,1	1,6	0,9	0,5	0,2	0,1	1,4	0,5	0,2	0,3	0,4	1,6	-	0,8	0,3	0,4	1,4	
SKUPAJ	2,0	0,9	0,7	0,2	2,0	1,4	1,2	0,5	0,4	1,7	1,4	0,6	0,3	0,4	1,8	-	1,4	0,4	0,4	2,0	
13 let																					
Fantje	6,5	5,5	5,7	1,8	4,3	6,6	4,0	2,5	2,2	3,9	3,2	1,7	1,6	1,1	3,9	-	4,7	2,5	1,8	4,2	
Dekleta	1,6	3,3	2,3	0,8	1,1	3,0	1,9	0,8	1,0	1,0	1,5	1,4	1,0	0,5	1,6	-	3,0	2,1	1,0	1,5	
SKUPAJ	4,0	4,4	4,0	1,3	2,7	4,8	2,9	1,7	1,6	2,4	2,3	1,6	1,3	0,8	2,8	-	3,8	2,3	1,4	2,9	
15 let																					
Fantje	26,9	26,7	23,3	9,2	10,8	16,8	18,1	12,4	6,4	6,5	10,2	10,4	10,6	4,5	8,0	-	16,0	8,3	7,7	7,9	
Dekleta	4,9	11,6	9,3	2,7	4,9	10,2	7,2	8,4	4,3	4,6	11,4	7,4	11,0	4,9	7,2	-	9,6	4,9	4,5	5,7	
SKUPAJ	16,2	19,0	16,4	5,7	8,0	13,6	12,6	10,3	5,2	5,6	10,7	8,8	10,8	4,7	7,6	-	12,7	6,6	6,0	6,9	

¹⁾ V letu 2002 se ni spraševalo o pitju mešanih gaziranih alkoholnih pijač.

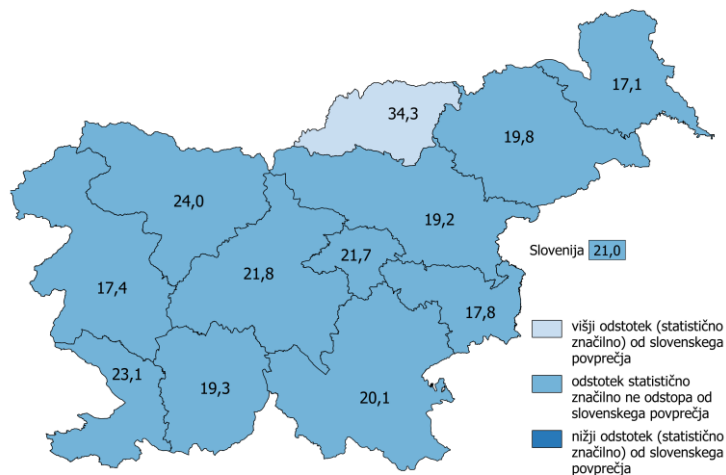
Vir: Raziskava Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC), 2002, 2006, 2010, 2014, 2018

V letu 2018 so mladostniki (znotraj določene starostne skupine), ki so tedensko pili alkoholne pijače, v podobni meri posegali po različnih vrstah alkoholnih pijač.

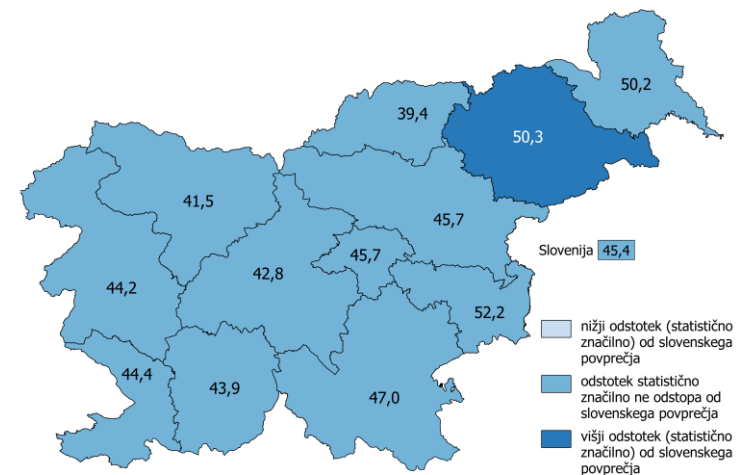
Med 15-letniki so fantje pogosteje kot dekleta pili predvsem pivo, sledile so žgane pijače, mešane gazirane alkoholne pijače in vino.

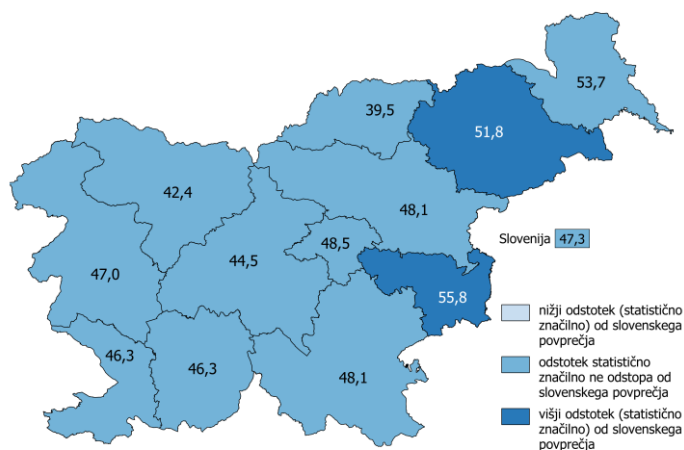
REGIONALNE PRIMERJAVE

3.4 Slika 3: **Delež abstinentov (15–64 let)** po statističnih regijah, Slovenija, 2018

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2018

3.4 Slika 4: **Delež prebivalcev (15–64 let), ki so se v zadnjih 12 mesecih opili,** po statističnih regijah, Slovenija, 2018

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2018

3.4 Slika 5: **Delež prebivalcev (15–64 let), ki so visoko tvegani pivci,** po statističnih regijah, Slovenija, 2018

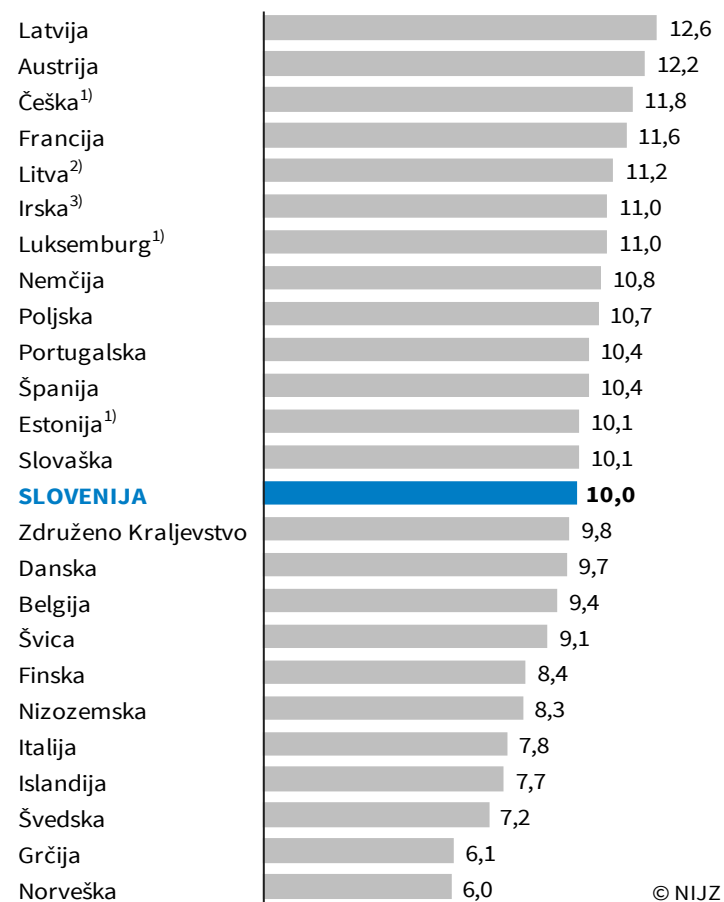
Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2018

Glede na povprečje Slovenije odstopajo: koroška statistična regija po višjem deležu abstinentov, podravska statistična regija po višjem deležu prebivalcev, ki so se v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat opili, in po višjem deležu visoko tveganih pivcev, ter posavska statistična regija po višjem deležu visoko tveganih pivcev.

MEDNARODNE PRIMERJAVE

3.4 Slika 6: **Registrirana poraba alkohola v litrih čistega alkohola na prebivalca, starega 15 let in več**, Slovenija in nekatere evropske države, 2018

¹⁾ Razlika v metodologiji

²⁾ Začasna vrednost

³⁾ Ocenjena vrednost

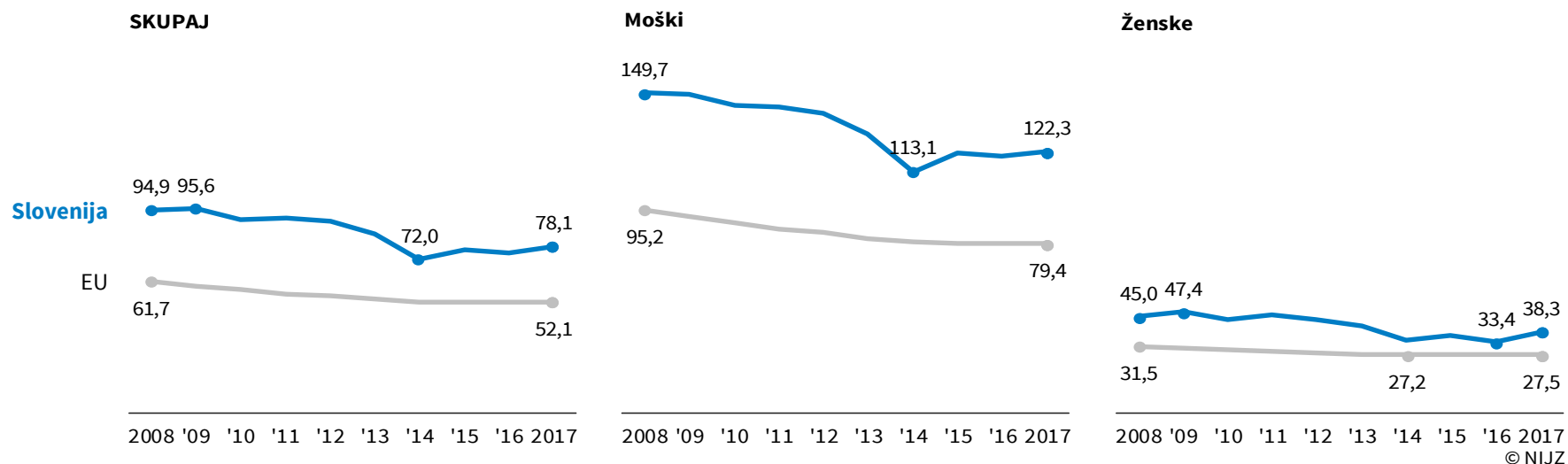
Viri: OECD, <https://stats.oecd.org>, 3. 12. 2020

Povprečna registrirana poraba alkohola v Sloveniji je v obdobju 2013–2019 znašala 10,52 litra čistega alkohola na odraslega prebivalca, starega 15 let in več, najnižja je bila leta 2013, to je 9,53 litrov, najvišja pa leta 2015, in sicer 11,49 litrov. V istem obdobju je bila Slovenija po porabi čitega alkohola vseskozi nad povprečjem Evropske regije SZO, ki je svetovna regija, v kateri se popije največ alkohola, in tudi nad povprečjem EU, z izjemo let 2013 in 2018. V obdobju 2013–2019 smo imeli v Sloveniji skupno 6.176 smrti zaradi alkohola neposredno pripisljivih vzrokov smrti (to so tisti vzroki smrti, ki so 100-odstotno povezani z alkoholom), v povprečju to predstavlja 882 umrlih oseb na leto.

3.4 Slika 7: **Starostno standardizirana stopnja umrljivosti zaradi izbranih z alkoholom povezanih vzrokov smrti¹⁾** po spolu, Slovenija in povprečje EU, 2008–2017

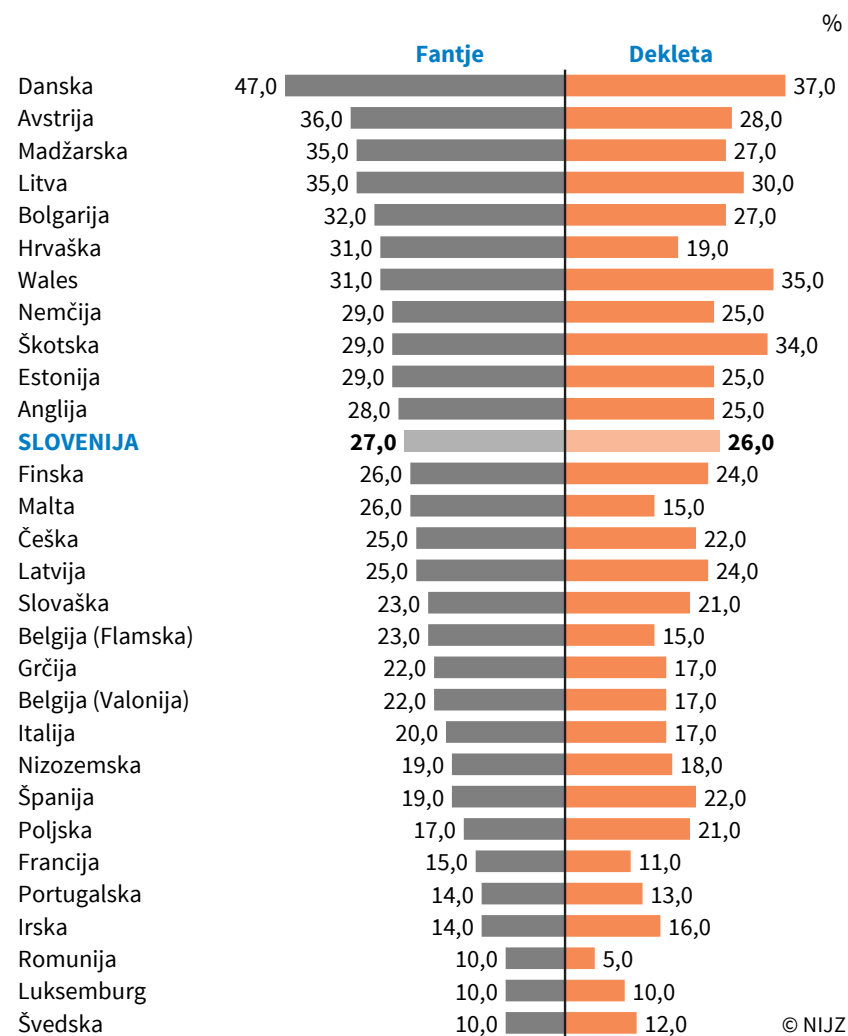
SSS na 100.000 prebivalcev

¹⁾ Upoštevani so naslednji vzroki: rak grla in požiralnika, sindrom odvisnosti od alkohola, kronična jetrna bolezen in ciroza, vsi zunanji vzroki.

Viri: WHO, <https://gateway.euro.who.int>, 13.02.2020

Umrljivost zaradi izbranih z alkoholom povezanih vzrokov smrti je v Sloveniji v obdobju 2008–2017 presegala povprečje EU in je bila v celotnem obdobju višja pri moških kot ženskah tako v EU kot Sloveniji.

3.4 Slika 8: **Delež mladostnikov, starih 15 let, ki so bili v življenju že vsaj dvakrat opiti**, po spolu, Slovenija in nekatere države EU, 2018

Vir: HBSC, <http://www.hbsc.org/publications/international>, 03. 02. 2021

Slovenija se po deležu mladostnikov, starih 15 let, ki so bili v življenju že vsaj dvakrat opiti, uvršča nad mednarodno povprečje.

DEFINICIJE

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
	Abstinenti	Abstinenti so tisti, ki v zadnjih 12 mesecih niso pili alkoholnih pijač; 0 g alkohola/dan.	Definicija velja za raziskavo ATADD.	Abstainers
	Pitje alkoholnih pijač znotraj meje manj tveganega pitja	Ženske, ki popijejo 10 g čistega alkohola dnevno ali manj, in moški, ki popijejo 20 g čistega alkohola dnevno ali manj.	Definicija velja za raziskavo ATADD. <i>10 gramov čistega alkohola je v 1 dl vina ali v 2,5 dl piva ali v 0,3 dl žganja.</i>	Moderate drinkers
	Pitje alkoholnih pijač čez mejo manj tveganega pitja	Ženske, ki popijejo več kot 10 g čistega alkohola dnevno, in moški, ki popijejo več kot 20 g čistega alkohola dnevno.	Definicija velja za raziskavo ATADD. <i>10 gramov čistega alkohola je v 1 dl vina ali v 2,5 dl piva ali v 0,3 dl žganja.</i>	Hazardous or harmful drinkers
	Opijanje	Za ženske 40 gramov čistega alkohola ali več vsaj enkrat v zadnjih 12 mesecih ob eni priložnosti in za moške 60 gramov čistega alkohola ali več vsaj enkrat v zadnjih 12 mesecih ob eni priložnosti.	Definicija velja za raziskavo ATADD. <i>10 g čistega alkohola je v 1 dl vina ali v 2,5 dl piva ali v 0,3 dl žganja.</i>	Episodic heavy drinking

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
Visoko tvegano pitje alkoholnih pijač v zadnjem letu	<p>To je pitje čez mejo manj tveganega pitja in/ali vsaj enkrat opijanje v zadnjih 12 mesecih.</p> <p>Ženske, ki popijejo več kot 10 g čistega alkohola dnevno, in moški, ki popijejo več kot 20 g čistega alkohola dnevno in/ali ženske, ki popijejo 40 gramov čistega alkohola ali več vsaj enkrat v zadnjih 12 mesecih ob eni priložnosti, in moški, ki popijejo 60 gramov čistega alkohola ali več vsaj enkrat v zadnjih 12 mesecih ob eni priložnosti.</p> <p>Nepolnoletne osebe, stare 15–17 let, ki so v zadnjih 12 mesecih pile alkoholne pijače, so opredeljene kot visoko tvegani pivci.</p>	<p>Definicija velja za raziskavo ATADD.</p> <p><i>10 gramov čistega alkohola je v 1 dl vina ali v 2,5 dl piva ali v 0,3 dl žganja.</i></p>	<p>High risk drinking</p>	
Registrirana poraba čistega alkohola	<p>Registrirana poraba alkohola je izračun porabe čistega alkohola (v litrih) na prebivalca, starega 15 let in več.</p>	<p>Pri izračunu se upoštevajo podatki o industrijski proizvodnji alkoholnih pijač (vino, pivo in žgane pijače), o proizvodnji s kmetij, o uvozu in izvozu ter zalogah alkoholnih pijač.</p>	<p>Recorded per capita (15+) consumption (in litres of pure alcohol)</p>	

Okrajšave
in kratice

NAZIV

DEFINICIJA

DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA

ANGLEŠKI
IZRAZ

Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah – raziskava ATADD

Raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah je bila izvedena med prebivalci Slovenije, starimi 15-64 let. Raziskava je bila izvedena dvakrat; prvič v dveh delih v letih 2011 in 2012 (v tabelah označeno leto raziskave 2012), drugič pa v letu 2018. Namen raziskave je oceniti razširjenost uporabe tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije, pa tudi razširjenost neustrezne uporabe zdravil, uporabe konoplje v zdravstvene namene in razširjenost nekemičnih odvisnosti.

Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah (ATADD) je pregledna presečna raziskava, ki temelji na kvantitativni metodi. Vključuje prebivalce Slovenije, stare od 15 do 64 let, ki živijo v zasebnih gospodinjstvih (niso institucionalizirani). Osnova za vzorčni okvir je predstavljal okvir popisnih okolišev in Centralni register prebivalstva. Vzorčenje je bilo dvostopenjsko. V obeh raziskavah so bili podatki zbirani z računalniško podprtim spletnim anketiranjem (CAWI) ter računalniško podprtim osebnim anketiranjem (CAPI), v letu 2012 pa tudi z računalniško podprtim telefonskim anketiranjem (CATI). V začetku terenske faze zbiranja podatkov je bila na voljo samo spletna anketa, v kasnejše telefonsko (le v 2012) in osebno anketiranje pa so bili vključeni vsi anketiranci, ki niso izpolnili spletne ankete. V letu 2012 je bilo opravljenih 7.514 anket z izbranimi osebami; stopnja odgovora je bila 52,9 %. V letu 2018 je bilo opravljenih 9.161 anket z izbranimi osebami, stopnja odgovora v raziskavi je bila 62,4 %. Podatki so objavljeni v poročilih na spletni strani NIJZ: <https://www.nijz.si/sl/podatki/nacionalna-raziskava-o-tobaku-alkoholu-in-drugih-drogah>

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
	Raziskava Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju – HBSC raziskava	<p>Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju je mednarodna raziskava, ki poteka vsaka štiri leta. Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) jo je izvedel v letih 2002, 2006, 2010, 2014 in 2018. Mednarodni vprašalnik obsega niz obveznih vprašanj o demografskih, vedenjskih in psihosocialnih vidikih zdravja. Poleg teh lahko sodelujoče države dodajo še določeno število opcijskih vprašanj, s pomočjo katerih je mogoče natančneje opazovati posamezna vsebinska področja. Obvezna vprašanja obsegajo naslednja vsebinska področja: demografija, prehranske navade, hujšanje in telesna samopodoba, telesna dejavnost, sedeča vedenja, tvegana vedenja, spolno zdravje, poškodbe in nasilje, družina, vrstniki, šola, zdravje in počutje, družbene neenakosti.</p>	<p>Uporabljena je bila kvantitativna metoda raziskovanja – anketa s standardiziranim mednarodnim vprašalnikom. Reprezentativni vzorec je zajel všolane slovenske enajst-, trinajst- in petnajstletnike, v letu 2018 tudi 17-letnike. Enota vzorčenja je bil razred oziroma oddelek. Vzorec je bilo dvostopenjsko stratificirano. Anketiranje je bilo izvedeno v času pouka, in sicer v šolskih učilnicah izbranih šol.</p> <p>Mednarodna poročila so dostopna na tej povezavi: http://www.hbsc.org/publications/international/#osix Podatki za leta 2002, 2006, 2010, 2014 in 2018 so javno objavljeni v poročilih na spletni strani NIJZ: http://www.nijz.si/sl/publikacije.</p>	Health behaviour in school-aged children – HBSC
SSS	Starostno standardizirana stopnja umrljivosti	<p>Starostno standardizirana stopnja umrljivosti (angleško "standardized death rate" – SDR) je metoda direktne standardizacije, kjer se izračun stopnje umrljivosti na 100.000 prebivalcev, razdeljen po petletnih starostnih skupinah, umeri s preračunom na standardno populacijo, kar izniči razlike v populaciji glede starosti prebivalstva posameznih držav/regij/teritorija. Ta postopek omogoči neposredno primerjavo stopenj umrljivosti po posameznih državah, ne glede na razlike v starostni strukturi prebivalstva posamezne države.</p>	<p>Pri izračunu SSS se uporablja Evropska standardna populacija (ESP) Svetovne zdravstvene organizacije iz leta 1976. Več informacij: http://health.gov.ie/wp-content/uploads/2014/03/WHO-Standard-Population.pdf</p>	Standardized death rate

SEZNAM SLIK IN TABEL

SEZNAM SLIK

3.4 Slika 1: Umrli zaradi alkohola neposredno pripisljivih vzrokov , Slovenija, 2019	3-2
3.4 Slika 2: Deleži visoko tveganih pivcev (15–64 let) glede na način tveganega pitja v zadnjih 12 mesecih , Slovenija, 2018	3-5
3.4 Slika 3: Delež abstinentov (15–64 let) po statističnih regijah, Slovenija, 2018	3-8
3.4 Slika 4: Delež prebivalcev (15–64 let), ki so se v zadnjih 12 mesecih opili , po statističnih regijah, Slovenija, 2018	3-8
3.4 Slika 5: Delež prebivalcev (15–64 let), ki so visoko tvegani pivci , po statističnih regijah, Slovenija, 2018	3-8
3.4 Slika 6: Registrirana poraba alkohola v litrih čistega alkohola na prebivalca, starega 15 let in več , Slovenija in nekatere evropske države, 2018	3-9
3.4 Slika 7: Starostno standardizirana stopnja umrljivosti zaradi izbranih z alkoholom povezanih vzrokov smrti¹⁾ po spolu, Slovenija in povprečje EU, 2008–2017	3-10
3.4 Slika 8: Delež mladostnikov, starih 15 let, ki so bili v življenju že vsaj dvakrat opiti , po spolu, Slovenija in nekatere države EU, 2018	3-11

SEZNAM TABEL

3.4 Tabela 1: Deleži abstinentov in pivcev alkoholnih pijač (15–64 let) v zadnjih 12 mesecih, po spolu, Slovenija, 2012 in 2018	3-3
3.4 Tabela 2: Deleži prebivalcev (15–64 let), ki se v zadnjih 12 mesecih nikoli niso opili ali so se vsaj enkrat opili , po spolu, Slovenija, 2012 in 2018	3-4
3.4 Tabela 3: Delež prebivalcev (15–64 let) glede na pogostost opijanja , po spolu, Slovenija, 2018	3-4
3.4 Tabela 4: Deleži pivcev (15–64 let), ki v zadnjih 12 mesecih nikoli niso ali so vsaj enkrat pili alkoholne pijače na visoko tvegan način , po spolu, Slovenija, 2012 in 2018	3-5
3.4 Tabela 5: Deleži mladostnikov glede na pitje alkoholne pijače , po spolu, pri starostih 11, 13 in 15 let, po spolu, Slovenija, 2002, 2006, 2010, 2014 in 2018	3-6
3.4 Tabela 6: Delež mladostnikov, starih 15 let, ki so prvič v življenju pili alkoholne pijače pri starosti 13 let ali manj , po spolu, Slovenija, 2002, 2006, 2010, 2014, 2018	3-7
3.4 Tabela 7: Delež mladostnikov, ki vsaj enkrat tedensko pijejo alkoholne pijače, glede na vrsto alkoholne pijače , po spolu, pri starostih 11, 13 in 15 let, Slovenija, 2002, 2006, 2010, 2014, 2018	3-7